

УДК_502.7; 712.23; 630*907.1(477.83)

КП_34

№ держреєстрації 0124U003699

Інв. №:

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЇ КАРПАТ НАН УКРАЇНИ

вул. Козельницька, 4, м. Львів, 26, 79026, Україна
тел. 270-74-30

ЗАТВЕРДЖУЮ:

директор Інституту екології Карпат
НАН України, д.б.н., с.н.с.

Іван Данилик

11 » грудня 2024 р.

З В І Т

про науково-дослідну роботу

НА ВИКОНАННЯ ПОСЛУГ ЩОДО

«ВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ ВПЛИВУ НА ФЛОРУ Й ФАУНУ ТА
ПРИРОДНІ ОСЕЛИЩА ДІЯЛЬНОСТІ СТОЯНІВСЬКОГО
ТОРФОБРИКЕТНОГО ЗАВОДУ У 2024 РОЦІ»

(завершальний за 2024 р.)

Керівник НДР,
зав. відділу охорони природних
екосистем Інституту, к.б.н., с.н.с.

О.О.Кагало

2024

Рукопис закінчено: 11.12.2024 р.

ПЕРЕЛІК ВИКОНАВЦІВ

Керівник теми:

Кагало О.О., к.б.н., с.н.с., завідувач відділу охорони природних екосистем Інституту екології Карпат НАН України (ІЕК НАН України) _____

Відповідальні виконавці теми:

Башта А.-Т.В., к.б.н., с.н.с., с.н.с. відділу екосистемології
ІЕК НАН України _____

Геряк Ю.М., к.б.н., н.с. відділу охорони природних екосистем ІЕК НАН України

Рабик І.В., к.б.н., н.с. відділу екоморфогенезу ІЕК НАН
України

Сичак Н.М., к.б.н., с.н.с. відділу охорони природних екосистем ІЕК НАН України _____

СТРУКТУРА ЗВІТУ

ВСТУП.....	4
1. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ 2024 РОКУ	6
1.1. Рослинний світ	6
1.1.1. Доповнення характеристики видового складу флори за результатами обстежень 2024 р.	7
1.1.2. Раритетна складова флори	18
1.1.3. Бріофлора як індикатор стану вторинних екосистем родовища	28
1.2. Тваринний світ	30
1.2.1. Ентомофауна	30
1.2.2. Хребетні тварини	32
1.2.2.1. Фауна птахів і ссавців території торфовища «Стоянів».....	33
1.2.2.1.1. Орнітофауна Aves	33
1.2.2.1.2. Теріофауна Mammalia	38
1.2.2.2. Раритетна складова орніто- й теріофауни торфовища «Стоянів».....	42
1.3. Оселищне різноманіття	50
2. ПІДСУМКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ТРЕТЬОГО ЕТАПУ МОНІТОРИНГУ	55
ЛІТЕРАТУРА	58
ДОДАТКИ	62
ДОДАТОК 1 Оновлений систематичний список ентомофауни території Стоянівського торфового родовища	63
ДОДАТОК 2 Список мохоподібних, виявлених під час досліджень 2024 року	85

ВСТУП

У рамках цієї роботи, протягом 2024 року, з дотриманням стандартних методик були проведені комплексні дослідження флори й фауни та природних оселищ території діяльності ТзОВ «Стоянівський торфобрикетний завод», у тому числі оцінка значення цієї території для міграції фауни, виявлення видів мігруючої фауни, перш за все птахів, а також забезпечено формування баз даних для щорічного моніторингу флори й фауни в межах планованої діяльності, зокрема, виявлених видів, що включені до Червоної книги України, Резолюції № 6 Постійного комітету Бернської конвенції та оселищ, що включені до Резолюції № 4 Постійного комітету Бернської конвенції.

На підставі результатів досліджень підготовано цей звіт, який містить:

Кількісні та якісні дані щодо стану видів флори й фауни, популяцій охоронюваних видів та оселищ;

Дані щодо значення території діяльності для міграції фауни, зокрема, списки виявлених видів мігруючої фауни (перш за все, птахів) та їх кількісні характеристики за період спостережень;

Результати моніторингу флори, фауни та природних оселищ території актуальної та планованої діяльності упродовж 2024 р.;

Інформацію про стан популяцій видів флори й фауни, що включені до Червоної книги України та Резолюції 6 Постійного комітету Бернської конвенції, що трапляються на території актуальної та планованої діяльності;

Результати оцінки впливу на оселища Резолюції 4 Постійного комітету Бернської конвенції та угруповань Зеленої книги України (2009), що представлені на території актуальної та планованої діяльності.

Загальна інформація про стан природних екосистем Стоянівського торфовища, а також оцінка його сучасного загального екологічного стану, географічне положення торфовища, його топографічне положення та водний режим болота були детально охарактеризовані нами в попередніх звітах.

Оскільки протягом звітного року не відбулося істотних змін цих характеристик, у цьому звіті вони не наведені.

Звітний рік є третім роком ведення комплексного моніторингу біоти й оселищ у межах актуальної та планованої діяльності підприємства, відповідно, продовжено формування інформаційних баз даних щодо видового складу й поширення флори й фауни території, оселищного різноманіття та оцінок їхнього природоохоронного стану й перспектив трансформації в ході актуальної та планованої діяльності.

Усі дані щодо видового різноманіття включені в базу даних національної платформи з біорізноманіття UkrBIN.

Загалом дослідження проведені протягом 4 сезонів 2024 року. Усі маршрути задокументовані A-GPS треками.

2. ПІДСУМКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ТРЕТЬОГО ЕТАПУ МОНІТОРИНГУ

Дослідження 2024 року підтверджують попередні висновки, зроблені за результатами досліджень 2021-2023 років.

Екостабілізаційне, водорегуляційне, кліматорегуляційне та біотопічне значення болотних екосистем є загальновідомим. Однак, оцінюючи вплив на природні комплекси та об'єкти актуальної і перспективної діяльності ТзОВ «Стоянівський торфобрикетний завод» щодо видобутку торфу, слід зважати на той факт, що нині торфовище «Стоянів» давно втратило свої ознаки як болотний масив і, фактично, є вкрай осушеним торфовищем, що, у значній частині території, перебуває в стадії спонтанного заліснення. Ступінь антропогенної трансформації екотопу, едафотопу та геотопу території досяг межі «неповернення» задовго до початку діяльності підприємства, тому, розглядати можливості ренатуралізації болотної екосистеми в цих умовах є некоректним з екологічної точки зору.

Ці особливості території та її екосистем були підтверджені впродовж третього етапу моніторингових досліджень протягом 2024 року. Сучасне видове різноманіття території, як рослинного, так і, першочергово, тваринного світу, зумовлене вже не болотним типом екосистеми, а тими антропогенними похідними, що утворилися внаслідок майже 130-річної її антропогенної трансформації.

Унаслідок осушувальних заходів, що тривають до тепер упродовж понад 130 років, рослинний покрив території болотного масиву зазнав докорінної трансформації, що призвело до зміни видового складу флори й, частково, фауни території. Відповідно, на тепер, ми спостерігаємо лише вторинні антропогенні наслідки первинного біогеоценотичного покриву цієї території. Отже, сформоване на сьогодні оселище різноманіття, а відтак і фітоценотичне різноманіття території, є результатом антропогенної діяльності протягом цього часу. Завдяки докорінним змінам екологічної ситуації, на території торфовища

нині почали з'являтися певні види судинних рослин, притаманних ксеротермним типам оселищ.

У ході діяльності підприємства не планується залучення в експлуатацію додаткових площ зі сформованими вторинними угрупованнями деревно-чагарникової рослинності, а також більшості торфових лук. Крім цього, було виведено з експлуатації близько 50% площі торфовища. Виявлені локалітети раритетного оселищного та фіторізноманіття знаходяться, здебільшого, поза межами діяльності. Вилучена з користування територія фактично є оптимальним полігоном для реалізації програми сприяння процесу природної демутації рослинного покриву й формування відповідних зональних його дериватів.

Щодо тваринного світу, то більшість видів, що включені до Червоної книги України (2009, 2021), у Львівській області широко розповсюджені й на тепер перебувають поза безпосередньою загрозою зникнення.

Зважаючи на те, що діяльність щодо видобутку торфу проводиться лише на відносно невеликій частині території родовища, представленій деградованими, осушеними в минулому торфово- й лучно-болотними екосистемами та сукцесійними стадіями деревно-чагарникової рослинності, а решта території виводиться з користування і також підлягала експлуатації від 1960-х років, можна стверджувати, що немає істотної загрози з боку як актуальної, так і планованої діяльності підприємства для популяцій більшості рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин (хребетних і безхребетних), які тут збереглися.

Особливо слід відзначити стосовно фауни хребетних, що, здебільшого, її сучасне різноманіття на цій території зумовлене власне наявністю низки похідних типів оселищ, які, очевидно, були відсутні в умовах первинної болотної екосистеми.

Таким чином, результати третього року моніторингу території торфовища дають змогу підтвердити висновок про те, що розробка покладів торфу має мінімальний вплив на сучасний рослинний покрив і фауну цієї території. Окрім

цього, підтоплення деяких понижень з метою протипожежної безпеки зумовило істотне збільшення фауністичного різноманіття і чисельні показники популяцій ссавців і птахів на цій території. Зокрема, вони мають важливе значення як проміжні стації під час міграції птахів. Наприклад, 2024 року підтверджено значення відпрацьованих полів торфовидобутку як проміжних стацій для міграції журавля сірого.

Крім цього, з метою сприяння збереженню популяцій деяких раритетних видів рослинного світу доцільно реалізувати кар'єрний метод видобутку на окремих ділянках. За умови розробки оптимальної схеми просторового розміщення кар'єрів з достатньо широкими (до 10-15 м) роздільними смугами, можна прогнозувати збереження раритетних видів торфових лук. На користь цього свідчать результати досліджень на аналогічних територіях західних регіонів України які вже давно виведені з експлуатації.

Зважаючи на те, що головним лімітаційним чинником для екосистем цієї території є рівень води та його сезонна динаміка, доцільно доповнити моніторинг біоти моніторингом рівня води та його динаміки в ході сезонних флуктуацій та в контексті проведення планової діяльності.